

Kriminalomsorgen region øst

Kriminalomsorgsdirektoratet

Deres ref:

Vår ref:
201422862-15

Dato:
29.03.2015

SVAR PÅ HØRING OM TILREGNELIGHETUTVALGETS UTREDNING NOU 2014:10

Kriminalomsorgen region øst viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 25. november 2014 vedrørende tilregnelighetsutvalgets utredning NOU 2014: skylddevne, sakkyndighet og samfunnsvern.

Høringssvaret sendes Kriminalomsorgsdirektoratet for koordinering og innsending av samtlige høringssvar fra kriminalomsorgen.

Vi har sendt høringen til enhetene i region øst. Vi har mottatt høringssvar fra Ila fengsel og forvaringsanstalt, og dette følger vedlagt i sin helhet.

Kriminalomsorgen region øst har følgende merknader til utvalgets utredning;

Til utredningens pkt. 24.3.3 Overføring til kriminalomsorgen

Kriminalomsorgen region øst støtter ikke at adgangen til å overføre særreaksjonsdømte i psykisk helsevern til anstalt under kriminalomsorgen etter psykisk helsevernloven § 5-6 videreføres. Vi mener i likhet med utvalgets mindretall at overføring etter psykisk helsevernloven § 5-6 reiser prinsipielle betenkeligheter.

Overføring til kriminalomsorgen kan både for den særreaksjonsdømte selv, og for utenforstående, oppfattes som en strafferettslig reaksjon. For å hindre at reaksjonen ikke skal oppleves som, eller fremstå som straff, er det av sentral betydning at kriminalomsorgen kan gi et tilbud som skiller seg fra straffegjennomføring for de straffedømte.

Kriminalomsorgens anstalter har i utgangspunktet verken institusjonell struktur, egnet bygningsmasse eller faglig kompetanse til å ivareta den særreaksjonsdømtes behov for adekvat behandling/oppfølging. Det er derfor vanskelig å unngå at en overføring i realiteten fremstår som en ordinær frihetsberøvelse.

Postadresse:
Postboks 694
4305 Sandnes

Besøksadresse:
Urtegata 9

Telefon: 23 30 49 50
Telefaks: 23 30 49 99
Org.nr: 982 349 419

Saksbehandler:
May Britt Aune
E-post: postmottak-
8100@kriminalomsorg.no

Ved en overføring til kriminalomsorgen blir reaksjonsgjennomføringen regulert av straffegjennomføringsloven. Vi mener at de hensynene som ligger bak straffegjennomføringsloven ikke gjør seg gjeldende i samme grad overfor personer som er idømt tvungent psykisk helsevern.

Det vil i praksis kunne være vanskelig å gi særreaksjonsdømte et adekvat tilbud i kriminalomsorgen. På bakgrunn av at den særreaksjonsdømte kan velge å avstå fra fellesskap med straffedømte, kan særreaksjonsdømte bli isolert i svært lang tid. Dette er uheldig, og kan i verste fall medføre at den særreaksjonsdømte blir psykisk svekket av oppholdet. Vi bemerker i denne forbindelse at samvær med ansatte ikke defineres som fellesskap.

Vi finner det videre problematisk at særreaksjonsdømte kan ilegges reaksjoner i medhold av straffegjennomføringsloven § 40, da det er et grunnvilkår for å ilegge reaksjon at skyldkravet er oppfylt.

Vi er av den klare oppfatning av at denne gruppen domfelte må ivaretas og tilbys et adekvat behandlingsopplegg i helsevesenet. Utvalgets flertall presiserer i pkt. 24.3.3.2 at "[A]dgangen i den gjeldende § 5-6 i psykisk helsevernloven bør inntil videre beholdes som et helt ekstraordinært sikkerhetstiltak frem til det psykiske helsevern selv kan håndtere den gruppen det er snakk om, og bør deretter avskaffes." Videre fremgår det på s. 315 annen spalte femte avsnitt at "[O]verføringsadgangen må, dersom den videreføres, forventes å bli brukt mer i fremtiden." Vi mener at en videreføring av dagens regelverk i realiteten vil innebære en sovepute for å få plass et adekvat tilbud for denne gruppen i helsevesenet. I tillegg vil det kunne medføre betydelige utfordringer med tanke på ressurs- og plassituasjonen i kriminalomsorgen å skulle håndtere et økende antall overføringer av denne art.

Vi mener i likhet med utvalgets mindretall at psykisk helsevernloven § 5-6 må oppheves, og vi tiltrer mindretallets begrunnelse for dette; "[D]en utilregnelige kan ikke klandres for sine handlinger, og skal derfor ikke straffes. Han eller hun har intet i et fengsel å gjøre."

Forutsatt at overføringsadgangen videreføres mener vi det må utarbeides et eget regelverk for denne gruppen, og at det må etableres en egnet enhet i kriminalomsorgen som kan ivareta de særreaksjonsdømtes behov på en adekvat måte.

Utvalgets flertall har i pkt. 24.3.3.2 foreslått en ny utforming av psykisk helsevernloven § 5-6 som tydeliggjør de hensyn som vil ha vekt ved vurderingen av om overføring bør skje.

Vi anser det positivt at forslaget til ny § 5-6 annet ledd markerer en høy terskel for overføring. Vi stiller likevel spørsmål ved utformingen av vilkåret om at overføring bare kan skje når det viser seg "uhensiktsmessig å behandle domfelte i psykisk helsevern". Vi vil til dette bemerke at selv om domfelte ikke lenger oppfyller psykosebegrepet i straffeloven § 44, så innebærer ikke dette nødvendigvis at den særreaksjonsdømte er frisk. Vi viser til at det er flere psykiatriske diagnoser som er sammensatte og som kan ligge nært opp mot psykosebegrepet. Vi stiller derfor spørsmål ved hvorvidt det er riktig at denne gruppen anses som bedre egnet til å gjennomføre reaksjonen i fengsel fremfor å motta adekvat behandling/oppfølging gjennom det psykiske helsevesenet.

Vi finner videre grunn til å stille spørsmål ved om at "hensynet til andre pasienters behandlingssituasjon og institusjonen for øvrig" bør være en del av vurderingstemaet av om den særreaksjonsdømte skal overføres til kriminalomsorgen. Dette fremstår som lite betryggende, da det nærmest kan ses på som en fullmakt til ansvarsfraskrivelse fra institusjonens side. Hensynet

til andre pasienters behandlingssituasjon kan etter vår vurdering ikke legitimere at den særreaksjonsdømte skal få et mindre adekvat tilbud enn andre pasienter.

Den foreslåtte § 5-6 tredje ledd oppfatter vi også som problematisk. Det legges her opp til at kriminalomsorgen skal legge til rette for et opplegg i en avdeling som er spesielt egnet for den domfelte og dennes behandlingsbehov, og som ikke har et straffende preg, før retten faktisk har besluttet overføring. Vi stiller spørsmål ved hvordan dette er tenkt gjennomført i praksis, og hvordan det skal håndteres rent kostnadmessig. Kriminalomsorgen har som nevnt over i utgangspunktet verken egnet bygningsmasse eller kompetanse til å håndtere denne gruppen, og det vil være kostnadskrevenende for kriminalomsorgen å utarbeide et slikt opplegg med tanke på en *mulig* overføring. Vi vil også presisere at en overføring til kriminalomsorgen i seg selv vanskelig kan sies å ikke inneha et straffende preg.

Det fremgår av forslaget § 5-6 tredje ledd at den foreslåtte innførte § 5-3 tredje ledd skal gjelde tilsvarende så langt den passer under oppholdet i kriminalomsorgen. Av den foreslåtte § 5-3 følger det at den domfelte ikke skal utsettes for andre frihetsinnskrenkninger og inngrep enn de som er nødvendige av hensyn til behandling og sikkerhet for domfelte selv, for medpasienter og for samfunnet utenfor institusjonen. I tillegg fremgår det at forholdene skal legge til rette for livsutfoldelse. Selv om vi anser det positivt at inngrepsbruken reguleres, anser vi det uheldig at særreaksjonsdømte i kriminalomsorgen blir underlagt ulike regelverk. Dette kan også skape utfordringer med hensyn til konflikt i regelsettene. Vi vil i denne sammenheng påpeke at behovet for livsutfoldelse tradisjonelt sett ikke er ansett som et fremtredende hensyn under straffegjennomføring i fengsel, og at dette av ressursmessige grunner kan være vanskelig å imøtekomme i tilstrekkelig grad. Vi er derfor av den klare oppfatning at det må utformes et særskilt regelverk for denne gruppen dersom overføringsadgangen skal videreføres.

Med hilsen

Rune Trahaug
assisterende regiondirektør

May Britt Aune
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk i kriminalomsorgen og har derfor ingen signatur.